

Schrijvers zien wat theater met hun teksten doet

Gebeurtenis: 'Kill your darlings', presentatie De Voorziening van scènes en eenakters van een workshop van noordelijke schrijvers. Stukken en auteurs: 'Mazarin of de grote pluk' (Just Vink), 'n Zegen van stilte' (Gré van der Veen), 'Treinen' (Kees Visscher), 'Prins Moreo' (Tjitske de Boer), 'Het wereldmuseum' (Jan Veldman), 'Ny syt wellecome' (Clara Woldering) en 'Trio' (Jos Visscher). Acteurs: Elja Pelgrom, Lineke Rijxman, Truus te Selle, Bruun Kuyt, Rik Hoogendoorn, Ferdi Jansen, Janneke Geertsema, Alina Kiers, Max Sietsema, Martin Bos, Wilt Stel. Regie: Javier López Piñon, Matthijs Rümke. Décor, kostuums, licht: Henk Kraayenzank. Tijd en plaats: Woensdag 10 januari 1990, De Studio in Groningen. Bijzonderheden: première. Vanavond nog een presentatie.

■ Matthijs Rümke (artistiek leider bij De Voorziening) liep

bij de presentatie persoonlijk voorop, als een soort jagermeester voor het publiek dóór en zelfs buiten De Studio. Een liefst drie uren durende ontdekkingsstocht naar de mogelijkheden van het gebouw en met name naar die van schrijvers, regisseurs en spelers. Waarvoor men binnen de muren van drie repetitieruimtes en in de overdekte losplaats veel overhoop had gehaald, aan techniek, figuranten, een weelde aan requisieten (in 'Mazarin' en 'Het wereldmuseum' bijvoorbeeld) van een kerstboompiek tot een vrachtautolading zand...

Vooraf voor de zeven auteurs was het een verrassende ervaring: te zien en te horen van men van hun teksten had gemaakt. Om hen deze daardoor

beter te leren kennen, zoals workshop-leider Willem Jan Otten stelde: „Een toneelschrijver weet weinig van zichzelf, zolang hij zijn scène, zijn geesteskinderen niet heeft gezien. Hij moet met een publiek mee naar de eigen personages leren kijken”.

Behoeft

Dat de behoefte tot erover npraten groot is, lijdt geen twijfel. Een vervolg, dat de workshop ook móet krijgen, omdat een open gesprek met regisseurs en acteurs over het hoe en waarom wel of niet in deze voorstellingen alleen maar nuttig kan zijn voor de schrijvers. Om bij voortgaande productiviteit te blijven schrapen (*kill your darlings*) wat van 'de hoofdzaak' afleidt.

Veel daarvan kan immers door spel of intonatie worden ingevuld. Zoals in 'Treinen', waarin de slotzinnen op papier 'Peter - schiet je wel op? Ik ben bang, dat er iets gebeurd is' in de speelpraktijk toch alleen nog maar bleken te bestaan uit: 'Peter...'. Er klonk een angstig voor gevoel in door. Een fraai voorbeeld van geschreven tekst, die tot pakkend 'theater' is gemaakt.

In het bijzonder 'Trio' bood een dialoog, die sterk naar de twee spelers toe was gedacht en hen alle ruimte bood om met blikken, met summere bewegingen (het tuiten van de mond, het optrekken van een wenkbrauw) en vooral met stiltes de beoogde sfeer te tekenen. Jos

Foto: Ellen Kool

▲ Elja Pelgrom en Lineke Rijxman als twee Amerikaanse zusters slapstick-achtig bezig in 'Ny syt wellecome'

Visscher toonde daarin voor deze manier van toneelschrijven (met Gré van der Veen als goede tweede) veel gevoel te hebben. Hij mocht zich trouwens ook gelukkig prijzen met beide vertolkers, een als 'Echte Mannen' reeds ingespeeld duo.

Kwaliteit

De kwaliteit van de acteurs, hun vermogen om een 'ommekeer' in hun rol zicht- en hoorbaar te maken, was toch al een factor voor het welslagen van bepaalde uitvoeringen. Zo zal Clara Woldering er van hebben opgekeken, dat de door haar

bedachte scène van twee zusters (elkaar kastijdend en chanterend met hun zwakheden) het meer van krachtig karikaturaal spel dan van vilein tekst-zeggen moest hebben. Dat laatste hoor je immers het eerst in je gedachten, als schrijver. Nu viel de nadruk meer op de slapstick-achtige hekeling van een 'typisch' Amerikaans milieu.

Overigens in deze vorm een welkome afwisseling en als zesde in de reeks van zeven ook te juister tijd gedoseerd. Interessant was de vormgeving van een fragment uit het Moreo-

sprookje (voor oudere kinderen), in een wat geknutseld aandoend décor. Daarbij was de regie van Rümke zichtbaar tot en met het hanteren van zijn zaklantaarn op die auteur en dat requisiet, die op een bepaald moment de publieke aandacht moesten hebben. Hetgeen symbolisch mag heten voor de manier waarop De Voorziening nu toneelschrijvers in de kijker heeft willen zetten. En hopelijk voor hen ook nog even wil houden.

Johan Poppen